

COMPENSATIEPLAN KLEINE MARTERACHTIGEN EN BOOMVALK

Aansluiting A9 - Heiloo

Provincie Noord-Holland

1 MAART 2019

Contactpersoon

BAS VAN DEN DRIES
Adviseur Ecologie

T +316 5073 6436
M +316 5073 6436
E bas.vandendries@arcadis.com

Arcadis Nederland B.V.
Postbus 264
6800 AG Arnhem
Nederland

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

Voor de uitvoering van het project A9-Aansluiting Heiloo wordt op een aantal locaties bomen gekapt. Voor het project is door de RVO op 21 juni 2017 een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming verleend, bekend onder kenmerk: FF/75C/2016/0666.toek.kn. De kapwerkzaamheden zijn inmiddels gedeeltelijk uitgevoerd, maar op last van de RUD Noord-Holland stilgelegd in verband met mogelijke effecten op kleine marterachtigen en boomvalk. Naar aanleiding hiervan is een habitatgeschiktheidsbeoordeling uitgevoerd naar de aanwezigheid van (potentieel) geschikt leefgebied van kleine marterachtigen binnen het plangebied. Dit veldbezoek is op 14 februari 2019 uitgevoerd waarna een notitie is opgesteld (Arcadis, 2019). In het werkgebied is daarnaast in de periode november – december 2018 door Groot Eco Advies ten behoeve van de bomenkap onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten.

In overleg met de RUD is besloten om worst-case tot compensatie over te gaan voor de kleine marterachtigen en wordt extra broedgelegenheid voor de boomvalk aangebracht. Effecten worden hiermee met zekerheid voorkomen en daarmee kunnen de werkzaamheden worden voortgezet.

1.2 Doel

In voorliggend compensatieplan wordt in eerste instantie aangegeven welke maatregelen er moeten komen en in welk gebied. Dit laatste is o.a. afhankelijk van de eigendomspositie, ligging van de aansluiting, andere natuurwaarden etc. Vervolgens kan de compensatie fysiek worden uitgevoerd.

2 COMPENSATIEOPGAVE

2.1 Opgave

Kleine marterachtigen

De opgave voor compensatie is besproken met de RUD Noord-Holland. Er wordt voor de compensatieopgave uitgegaan van een worst-case benadering waarbij de te kappen bosschages ter hoogte van de Lagelaan (aan weerszijden van de Kooibrug) als potentieel leefgebied voor kleine marterachtigen wordt beschouwd (zie Figuur 1).

Figuur 1 Potentieel leefgebied voor kleine marterachtigen (groene omlijning) ter hoogte van de Kooibrug (binnen het projectgebied van de A9). De bomen aan de zuidwestzijde op de foto hebben geen onder begroeiing en vormen geen geschikt leefgebied.

Het potentiële leefgebied wordt in de huidige situatie reeds versnipperd door de A9.

Figuur 2 Huidige situatie viaduct Kooibrug waar de bomen gekapt worden.

De oostzijde van de A9 is in de huidige situatie een belangrijk weidevogelleefgebied. Een groot deel van het gebied is in de provinciale verordening dan ook aangewezen als weidevogelleefgebied (zie Figuur 3). In het kader van het project A9-Aansluiting Heiloo worden de negatieve effecten op het weidevogelleefgebied (en het NNN) gecompenseerd (Arcadis, 2014).

Figuur 3 Ligging weidevogelleefgebied (groene arcering) ter hoogte van de beoogde aansluiting A9 (rode ster) (bron: Provinciale Ruimtelijke Verordening; geconsolideerde versie).

Figuur 4 Globale ligging potentieel geschikt leefgebied kleine marterachtigen ten noordwesten en westen van de Aansluiting A9 (buiten projectgebied).

In Figuur 4 is de globale ligging van potentieel geschikt leefgebied van kleine marterachtigen weergegeven **buiten het projectgebied** van de aansluiting A9. Binnen het groen gearceerde gebied (globaal weergegeven) zijn groenstructuren aanwezig (ruigtevegetaties, bosschages e.d.) die (potentieel) geschikt leefgebied vormen. Niet het gehele groen gearceerde gebied vormt geschikt leefgebied. Een groot deel van de golfbaan (de greens) zijn niet geschikt, het zijn vooral de ruigtestroken en randzones met beplanting die geschikt zijn voor kleine marterachtigen. Daarnaast vormt het Oosterbos alsook de bebouwingsstrook (inclusief tuinen) ten westen van de golfbaan (potentieel) geschikt leefgebied. De nieuwe driving range ten zuiden van de Lagelaan vormt door bij de inrichting rekening te houden met kleine marterachtigen nieuw leefgebied van kleine marters.

Boomvalk

In Figuur 5 is de nestlocatie weergegeven waar in 2016 mogelijk een boomvalk heeft gebroed (NDFF). De boomvalk behoort tot categorie 4 van vogels met jaarrond beschermde nesten; dit zijn vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Boomvalken broeden in allerlei typen bos, liefst in halfopen bos of aan de randen ervan, ook wel in solitaire bomen; bijna overal waar kraaien en eksters broeden. De soort wordt ook regelmatig in populiersingels broedende waargenomen (www.vogelbescherming.nl). Vooral ten westen van het projectgebied worden waarnemingen gedaan van de boomvalk.

Figuur 5 Waarneming boomvalknest NDFF 2016.

2.2 Ambitie en doelstelling

Kleine marterachtigen

Compensatie van kleine marterachtigen dient te worden gerealiseerd op korte afstand van het potentiële leefgebied dat verloren gaat. Het gaat hierbij om een afstand van maximaal van enkele honderden meters (expert judgement) van de afslag.

Naar aanleiding van het bovenstaande is ervoor gekozen om het (potentieel) geschikte leefgebied van kleine marterachtigen ten noordwesten van de Aansluiting A9 (het terrein van de golfbaan en Oosterbos) te versterken met aanvullende maatregelen (kwaliteitsverbetering) en nieuw leefgebied te realiseren aan de zuidzijde van de Lagelaan rondom de nieuw in te richten driving range van de golfbaan.

Boomvalk

Voor boomvalk dient in de directe omgeving te worden gekeken naar geschikte locaties om kunsthorsten voor de soort op te hangen. Er zijn op verschillende plekken goede ervaringen opgedaan met het aanbieden van kunsthorsten als vervanging van verloren gegaan broedlocaties. Er wordt een drietal kunsthorsten opgehangen op locaties waar boomvalken worden waargenomen en waar aanbod van kraaiennesten ontoereikend is. Alleen wanneer het aanbod van verlaten kraaiennesten ontoereikend is, heeft het plaatsen van kunsthorsten meerwaarde.

Overige (ter informatie)

In het ontwerp van de A9 is reeds ruimte opgenomen voor de aanleg van leefgebied voor Noordse woelmuus en compensatie voor weidevogelgebied en ruimtebeslag op het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Deze compensatie wordt toegevoegd aan de reeds bestaande plannen.

2.3 Zoekgebied

Het zoekgebied voor de maatregelen voor kleine marterachtigen bevindt zich grotendeels ten noordwesten van de aansluiting en ten noorden van de Lagelaan. Een klein deel van het zoekgebied rondom de nieuw aan te leggen driving range bevindt zich juist aan de zuidzijde van de Lagelaan (nummer 4 op onderstaande kaart).

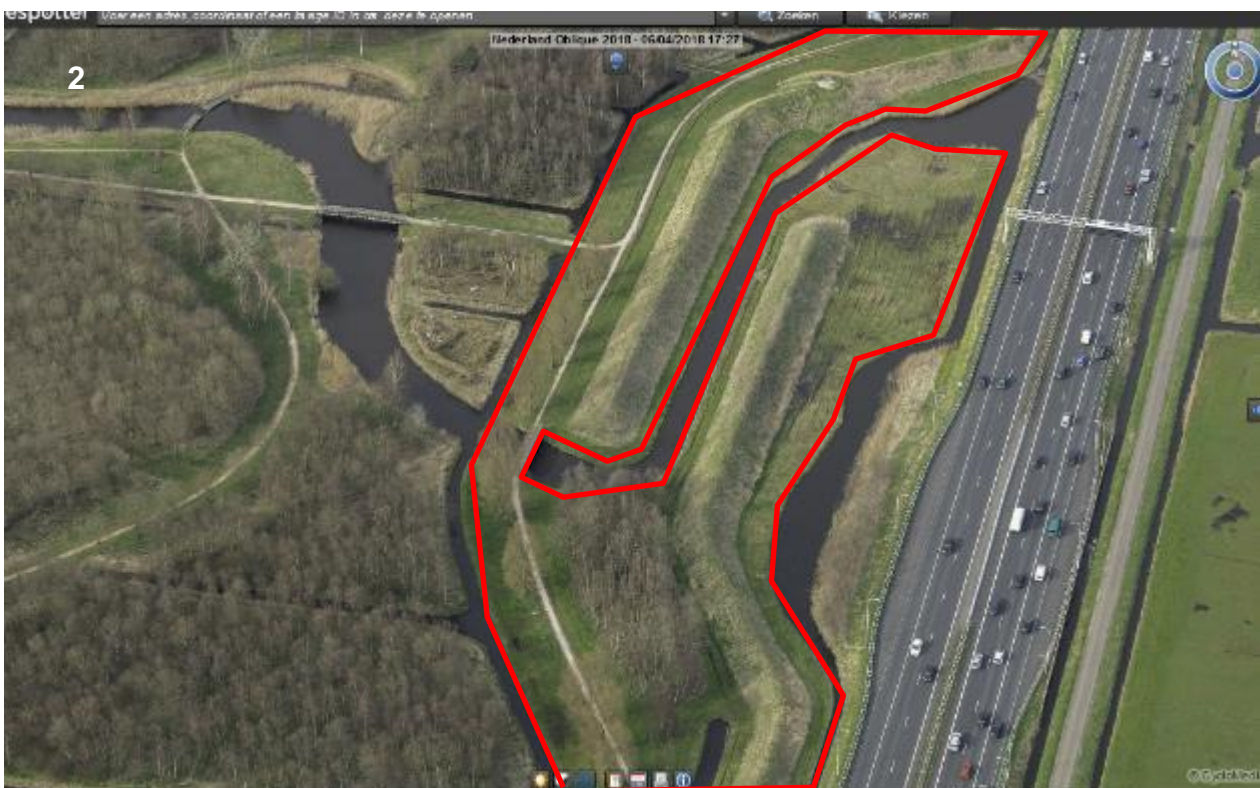
Hieronder volgen enkele weergaven (Figuur 6 t/m 11) van het zoekgebied ter verbeelding.

Figuur 6. Overzichtsfoto zoekgebied met maatregelen voor kleine marterachtigen. De nummers van de verschillende deelgebieden zijn reeds weergegeven.

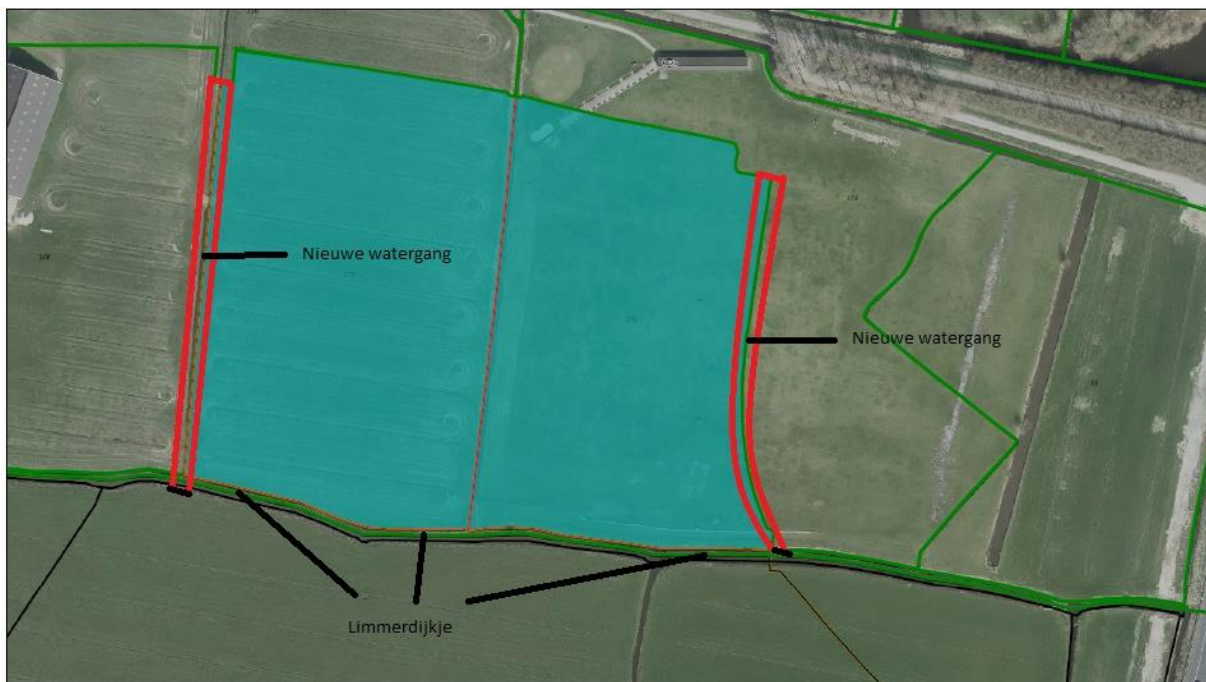
Figuur 7 Detailweergave zoekgebied, deelgebied 1 (niet volledig weergegeven, zie ook Figuur 6).

Figuur 8 Detailweergave zoekgebied, deelgebied 2.

Figuur 9 Detailweergave zoekgebied, deelgebied 3 (niet volledig weergegeven, zie ook Figuur 6)

Figuur 10. Detailweergave zoekgebied, deelgebied 4, de nieuwe driving range in blauw gearceerd.

Figuur 11. Detailweergave zoekgebied, deelgebied 5, het huidige golfterrein.

Het zoekgebied voor de kleine marterachtigen bestaat uit meer open gebied (deelgebied 1 en 2) direct langs de A9 en het Oosterbos (deelgebied 3). In deelgebied 1 ligt de focus op realiseren van geschikte verbinding door aanleg van dekking en geleidende elementen, in deelgebied 2 en 3 vooral op het optimaliseren van leefgebied door aanbod extra van schuil- en foerageermogelijkheden en verblijfplaatsen.

Voor deelgebied 4 wordt ingezet op het aanleggen van extra leefgebied door schuil- en foerageermogelijkheden en verblijfplaatsen. Tevens wordt over het Limmerdijkje een verdere verbinding naar het zuiden aangelegd door middel van loopplanken.

In deelgebied 5 wordt langs de randen in reeds aanwezig bosjes/boschages onderzocht of er nog een aantal verblijfplaatsen kunnen worden gerealiseerd. Het gaat hier om marterhopen die een permanente verblijfplaats bieden.

Boomvalk

Voor de boomvalk is het landgoed aan de oostzijde 8 te Limmen het beoogde zoekgebied voor het plaatsen van de kunsthorsten (zie Figuur 12). Het gebied is aan de rand van de bebouwing en het buitengebied en wordt omsloten door houtsingels met geschikte bomen voor het plaatsen van kunsthorsten. Deze locatie is indicatief en onder begeleiding van een ecologisch deskundige kan ook gekeken worden naar andere locaties in de omgeving van het plangebied voor de plaatsing van de kunsthorsten.

Figuur 12 Indicatief zoekgebied voor het plaatsen kunsthorsten tbv boomvalk.

2.4 Maatregelen

Door een aangepaste werkwijze kan in de aanlegfase een groot deel van de negatieve effecten reeds voorkomen worden.

2.4.1 Algemene mitigerende maatregelen

- Wanneer maai-, graaf- of kapwerkzaamheden plaatsvinden, moet één kant op gewerkt worden, zodat dieren altijd de mogelijkheid hebben om weg te vluchten van de werkzaamheden zonder in de verdrinking te komen. Wanneer aan de zijde waar niet gewerkt wordt, niet voldoende dekking is om vluchten mogelijk te maken kan deze tijdelijk worden aangeboden door middel van bijvoorbeeld takkenbossen, houtrillen, steenhopen etc.
- Gedurende werkzaamheden voor het project A9-Aansluiting Heiloo wordt voorkomen dat marters zich vestigen in het werkgebied door het werkgebied zoveel mogelijk kort te houden en materiaal zo op te slaan dat geen geschikte schuil- of verblijfmogelijkheden voor kleine marterachtigen ontstaan.
- Wanneer door werkzaamheden leefgebied of rustplaatsen (tijdelijk) verdwijnen, al dan niet door verstoring, heeft het de voorkeur om gefaseerd te werken. Dat betekent dat niet het gehele terrein ineens aangepakt wordt, maar de werkzaamheden in fasen worden uitgevoerd. Zo blijft er altijd een (beperkt) deel geschikt leefgebied beschikbaar. Het is hierbij wel belangrijk dat tijdens de werkzaamheden de delen die ongemoeid blijven, wel in verbinding blijven met ander potentieel leefgebied, zodat dieren hier altijd naartoe kunnen. In dit project gaat dit om verbindingen naar het golfterrein aan beide zijden van de Lagelaan.

2.4.2 Permanente maatregelen kleine marterachtigen

- Verlies van leefgebied in het projectgebied wordt gecompenseerd door het realiseren van takkenrillen (zie Figuur 14). In het kader van werk met werk wordt het snoeimateriaal van reeds gekapte bomen en struweel gebruikt voor de aanleg van een takkenril. In onderstaande figuren is een voorstel gedaan waar deze houtwallen en houtrillen kunnen komen. De aan te leggen takkenrillen en houtwallen vormen een geschikte schuilplaats voor kleine marterachtigen en hebben een onderlaag van dikkere stammen (diameter: 10-15 cm), zijn minimaal 1 meter hoog en minimaal 1 meter breed (Westra & Kuiters (2018)).

Vrijgekomen hout van de kapwerkzaamheden kan direct verwerkt worden voor houtwallen in de aangegeven deelgebieden of tijdelijk in depot worden gezet op een nabijgelegen terrein om dit later alsnog te gebruiken voor de aanleg van takkenrillen in de deelgebieden 1,2 en 3 en/of 4 zoals aangegeven in Figuur 17 en Figuur 18 Figuur 6.

Figuur 13. Voorstel een te plaatsen raster tegen verkeersslachtoffers (zie ook uitleg hierna).

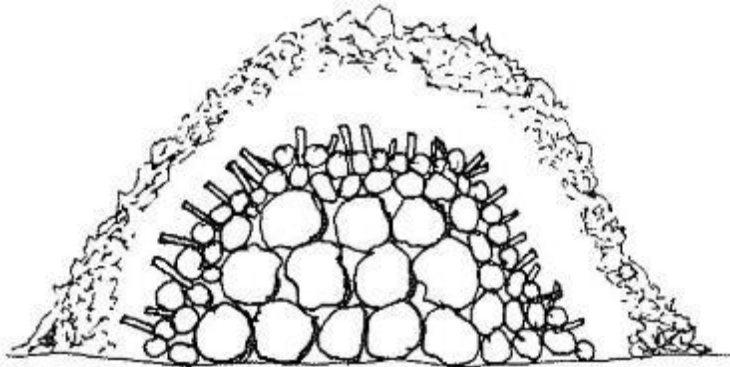
Figuur 14. Voorbeeld van een takkenril; geschikt voor kleine marterachtigen (Westra & Kuiters (2018)). Deze kunnen zowel tijdelijke aangelegd worden als in de permanente situatie bij inrichting van het projectgebied.

- Het verlies leefgebied voor kleine marterachtigen na afronding van project afslag A9 – Heiloo wordt gecompenseerd door de aanplant van heggen, de aanleg van takkenrillen en ruige oevers (voor zover nog niet aanwezig) en extensief gemaaid grasland (aanpassing regulier beheer van bermen en grasland), in het zoekgebied. Tevens worden rust- en schuilplaatsen gecreëerd door aanleg van marterhopen en/of plaatsen van nestkasten. Met name schuil- en verblijfsmogelijkheden en geleidende elementen ontbreken in de huidige situatie (o.a. als gevolg van weinig onderbegroeiing en eenvormige bosschages) in het recreatiegebied ten noordwesten van het projectgebied en rondt de nieuw aan te leggen driving range. Ook kunnen diverse soorten leefgebied gecombineerd te worden door bijvoorbeeld in ruigtestroken af en toe houtrillen te realiseren, aanplant van struweel etc. Voor het noorden van de Lagelaan geldt dat hier

reeds maatregelen zijn genomen ter verbetering van de natuurwaarden zoals een bijenlint en diverse takkenrillen. In het veld kan verder bepaald worden hoe verdere optimalisatie mogelijk is en onderstaande figuren geven hier een voorbeeld van te nemen maatregelen.

Figuur 15. Voorbeeld van een ruige oever welke geschikt is als leefgebied en verbindingzone voor kleine marterachtigen (Bron: (Westra & Kuiters (2018)).

Figuur 16 Voorbeeld van een nestkast (bron: vivara.nl) en marterhoop (bron: zoogdiervereniging.nl en handreiking wezel, hermelijn en bunzing, RUD NHN).

- Om verkeersslachtoffers op de A9 in de toekomst te voorkomen worden kleinwildrasters geplaatst om de kleine marterachtigen aan de westzijde van de A9 te houden en ter voorkoming van verkeersslachtoffers op de A9 en de af- en toeritten. Dit geldt tevens voor de Lagelaan ter hoogte van de nieuwe driving range. Het geplande golftunneltje zorgt hier voor een verbinding van het golfterrein aan de noordzijde van de Lagelaan met de driving range aan de zuidzijde. Rasters worden hier geplaatst aan beide zijden van de weg met geleiding naar de golftunnel zodat marterachtigen hier veilig de weg kunnen passeren zonder verkeersslachtoffers. Er wordt dus gekozen voor het weghouden van kleine marterachtigen uit het projectgebied van de aansluiting, de A9 en de Lagelaan en ter geleiding in de richting van het recreatiegebied aan beide zijden van de Lagelaan.

Tabel 1. De maaswijdte en hoogte van raster geschikt voor het geleiden van kleine marterachtigen (Wansink et al, 2013).

Doelsoorten	Hoogte	Maaswijdte	Opmerkingen
Kleine marterachtigen	1,0 meter	25,4 mm verticaal en 50,8 mm horizontaal met krimp ¹	0,2 meter ingraven en 0,3 meter haaks omzetten naar wildzijde

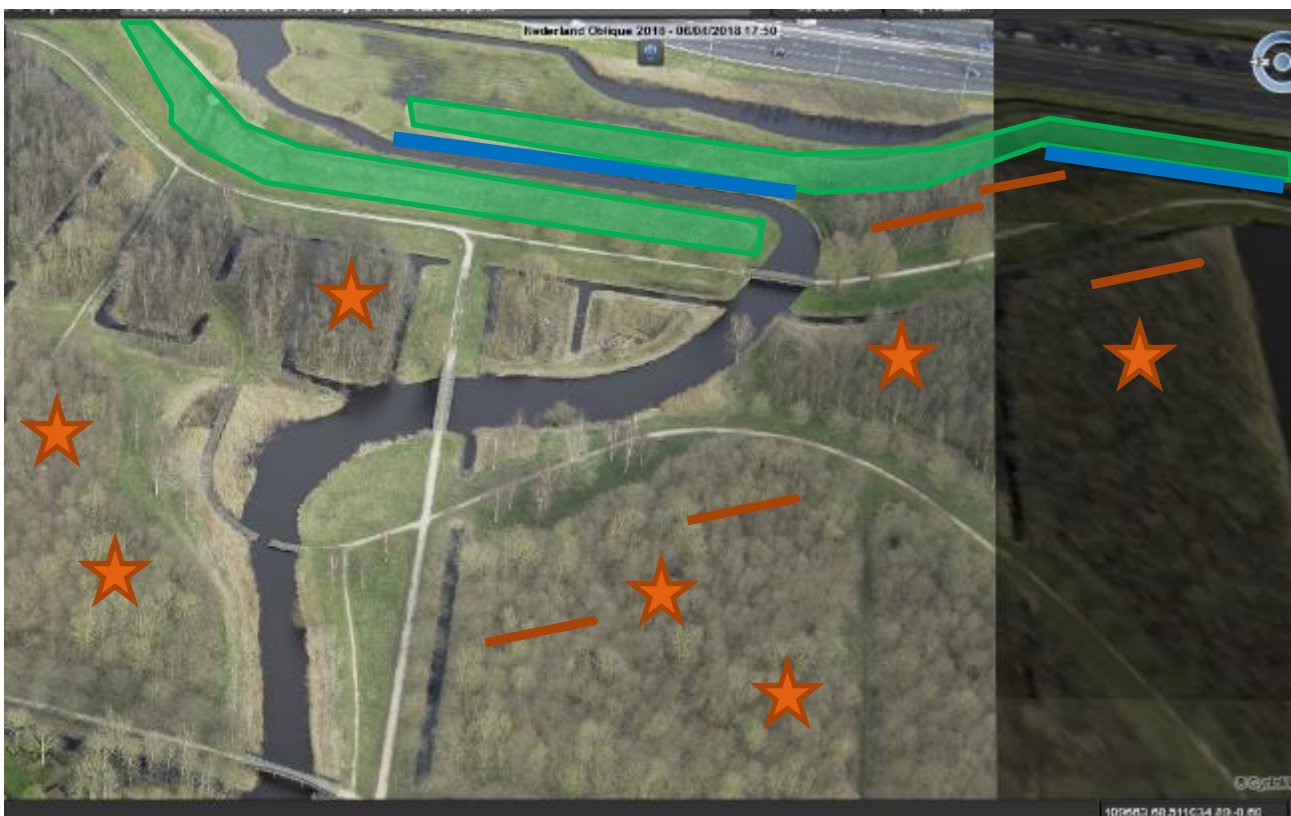
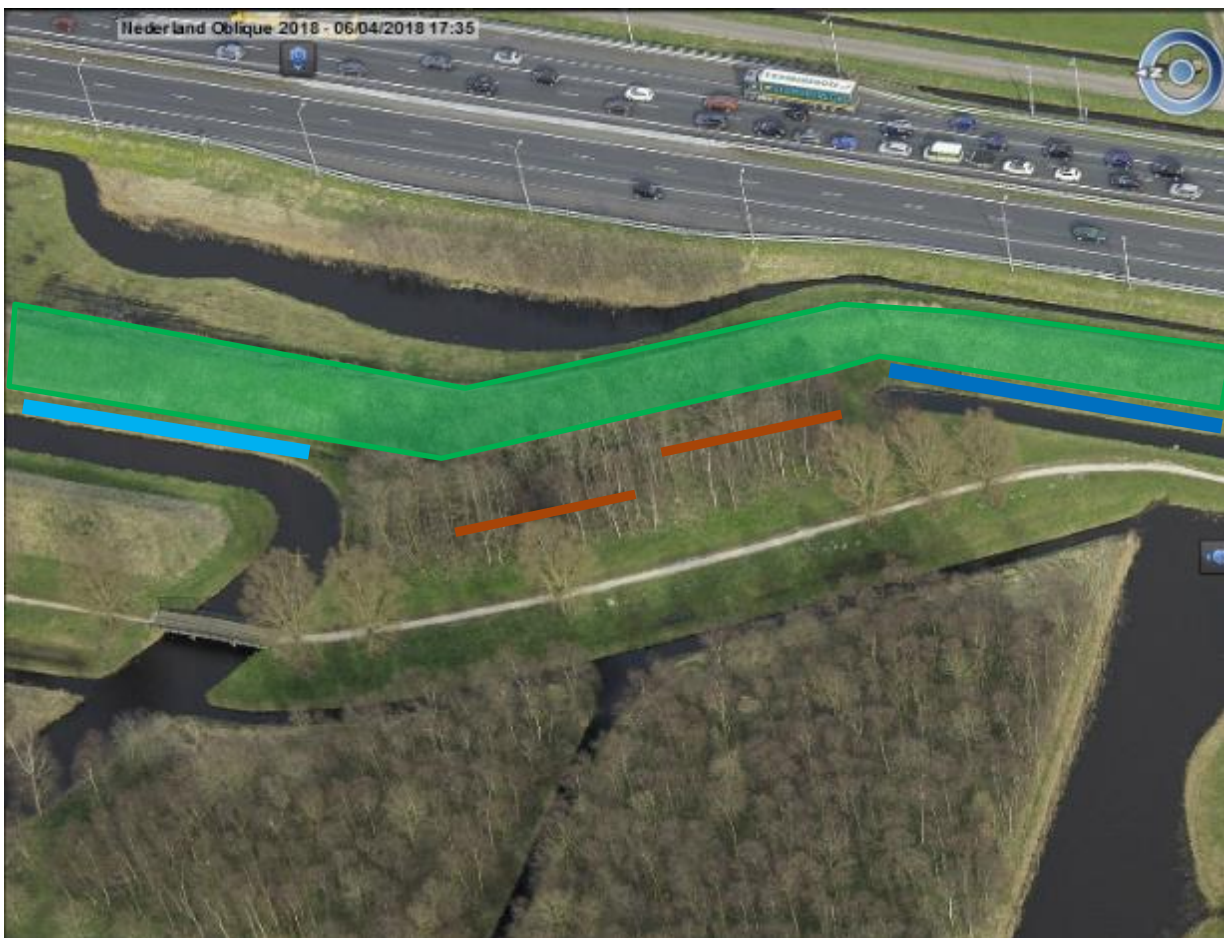
Impressie uitwerking compensatie en maatregelen

In onderstaande figuren is een uitwerking gegeven van de gewenste compensatie en maatregelen in het projectgebied en zoekgebied. Het betreft een streefbeeld hoe de verschillende maatregelen ruimtelijk samen kunnen gaan. Nadere uitwerking en daadwerkelijke aanleg is deels nog afhankelijk van afspraken met de eigenaar en beheerder van het gebied (gemeente Heiloo, golfvereniging etc). Het zoekgebied is reeds een recreatiegebied met groene structuren en biotopen. In het kader van de compensatie worden specifiek voor kleine marterachtigen maatregelen getroffen ter verbetering/optimalisatie van het leefgebied. Met name voldoende dekking en schuilmogelijkheden in de vorm van ruigte- en oeervervegetaties ontbreken in de huidige situatie. Veel van de bosschages zijn daarnaast matig geschikt door het ontbreken van voldoende onderbegroeiing. Schuilmogelijkheden en dekking kunnen hier worden gerealiseerd door aanleg van takkenrillen. Daarnaast worden enkele rust- en verblijfplaatsen gecreëerd door aanleg van marterhoppen en nestkasten. Aan de zuidkant van de Lagelaan (deelgebied 4) kan juist extra leefgebied gerealiseerd worden voor marters en een verdere noord-zuidverbinding gerealiseerd worden.

¹ Een liggende maas heeft de voorkeur boven een staande maas.

Legenda: groene arcering = ruigte (deels al aanwezig, behoud ruigtestroken garanderen door beheerafspraken). blauwe lijn = ruigtevegetatie in oever ontwikkelen (beheerafspraken). bruine lijn = aanleg takkenril, oranje lijn = haagbeplanting (optioneel), zwarte lijn = aanleg wildraster. Ster = aanleg verblijfplaats (plaatsen nestkast marters of aanleg marterhoop).

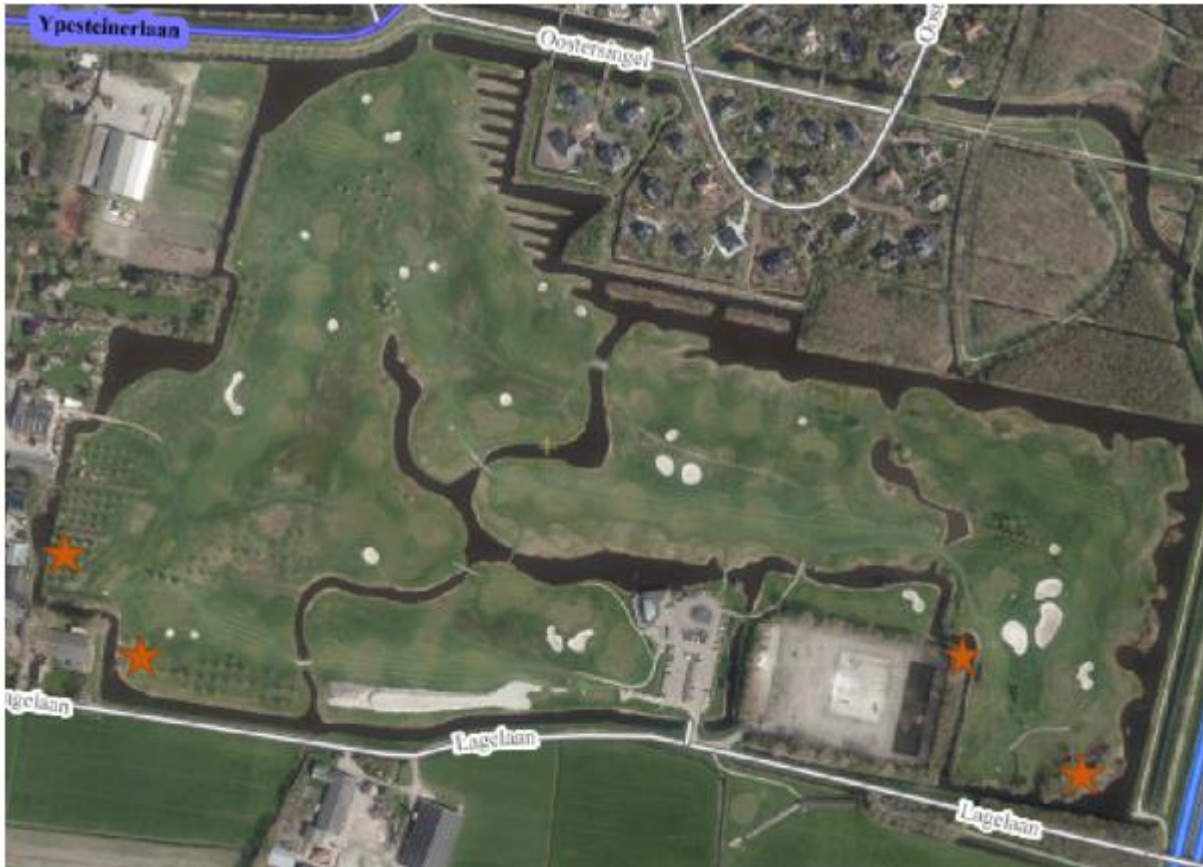

Figuur 17 Overzicht maatregelen in deelgebied 1,2,3. De maatregelen zijn vooralsnog indicatief weergegeven en dienen nog nader te worden bepaald en gelokaliseerd in overleg met de eigenaar en beheerder van het gebied. Een deel van de maatregelen (permanent aanbod van ruigte- en oevervegetaties) kan worden gerealiseerd door maken van

beheerafspraken. In het gebied blijken diverse essen zijn aangetast door essentaksterfte. (pers. med. B. Brussel). Wanneer dit lokaal zo is en deze bomen dienen te verdwijnen kunnen deze gebruikt worden voor de aanleg van houtwallen en marterhopen. Om dekking te bieden kan op deze kaplocaties nieuw struweel worden aangeplant.

Figuur 18. Overzicht maatregelen in deelgebied 4, de nieuwe driving range. De oevers kunnen aan de 'binnenzijde' natuurvriendelijk worden ingericht. Bij het Limmerdijkje kan op een tweetal plaatsen een loopplank (paars aangegeven, 30 cm breed) worden geïnstalleerd om een noord-zuid verbinding verder te realiseren. In de noordwesthoek kan een zone met houtwallen en kruidenrijk grasland worden ingezaaid met indien mogelijk een marterhoop of marterkast. Het gele vierkant geeft indicatief de locatie van de aan te leggen golftunnel. De locatie exacte is nog niet definitief maar rasters dienen aan beide zijden aan te sluiten op de golftunnel zodat deze 's nachts door marters gebruikt kan worden als noord-zuidverbinding. (De maatregelen zijn vooralsnog indicatief weergegeven en dienen nog nader te worden bepaald en gelokaliseerd in overleg met de eigenaar en beheerder van het gebied.

Figuur 19. Overzicht maatregelen in deelgebied 5, het golfterrein ten noorden van de Lagelaan. In verband met de beperkt mogelijkheden rondt de driving range kan hier in bosschages en struweel nog gezocht worden naar extra mogelijkheden voor het creëren van verblijfplaatsen voor marters. (De maatregelen zijn voorsnog indicatief weergegeven en dienen nog nader te worden bepaald en gelokaliseerd in overleg met de eigenaar en beheerder van het gebied.

2.4.3 Maatregelen boomvalk

Zoals in de aanleiding is beschreven wordt er worst case van uitgegaan dat er een (potentiele) nestlocatie van de boomvalk is verdwenen. Hierbij dienen de volgende maatregelen te worden uitgevoerd:

- In de omgeving van het plangebied dienen vergelijkbare hoge bomen (minimaal 20 meter) gezocht te worden waar een drietal kunsthorsten (zie Figuur 20) voor boomvalk geplaatst worden. Verscheidene organisaties zoals de gemeente Den Haag, gemeente Leiden en Landschap coöperatie Boomvalk hebben reeds ervaring met het plaatsen van deze kunsthorsten waarbij de eerste broedgevallen inmiddels ook zijn gedocumenteerd. Een mogelijk geschikte locatie in de directe omgeving is van het plangebied is Oosterzijweg 8 in Limmen. Via luchtfoto's lijkt dit een mogelijk geschikte locatie. Een ecologische deskundige kan dit lokaal verder bepalen.

Figuur 20 Voorbeelden van kunsthorsten die eerder zijn toegepast en succesvol gebleken. Bron: <https://vogelpunt.wordpress.com/2016/07/03/leidse-boomvalken-op-kunstnest/>

3 LITERATUUR

- Bouwens, S. (2017). Handreiking kleine marter in relatie tot soortbescherming. Provincie Noord-Brabant. 13 oktober 2017.
- Arcadis. (2019). Marteronderzoek Aansluiting A9-Heiloo. Provincie Noord-Holland. 15 februari 2019.
- Arcadis. (2014). Quickscan Natuurwetgeving. Aansluiting A9-Heiloo. Provincie Noord-Holland. Kenmerk 077395797:B. 27 februari 2014.
- Arcadis. (2014). Nee, tenzij toets EHS en weidevogelleefgebied. Aansluiting A9-Heiloo. Provincie Noord-Holland.
- Arcadis. (2016). Activiteitenplan Flora- en Faunawet. Aansluiting A9-Heiloo. Provincie Noord-Holland. Kenmerk: 079087740 0.8., 16 december 2016.
- Groot Eco Advies, (2018). Bomenkap A9 – Aansluiting Heiloo. Ecologische toets in het kader van de Wet Natuurbescherming. Opdrachtgever Provincie Noord-Holland. 20 december 2018. Kenmerk 2018-100.
- RUD NHN. Handreiking wezel, hermelijn en bunzing.
- Westra, S.A., & R.S.M. Kuiters. (2018). Beheerwijzen Landschappelijke maatregelen voor kleine marterachtigen. Zoogdiervereniging. 1 maart 2018.
- Wansink, D.E.H, G.J. Brandjes, G.J. Bekker, M.J. Eijkelenboom, B. van den Hengel, M.W. de Haan & H. Scholma, 2013. Leidraad Faunavoorzieningen bij Infrastructuur. Rijkswaterstaat, Dienst Water, Verkeer en Leefomgeving, Delft / ProRail, Utrecht.

COLOFON

COMPENSATIEPLAN KLEINE MARTERACHTIGEN EN BOOMVALK AANSLUITING A9 - HEILOO

KLANT

Provincie Noord-Holland

AUTEUR

Bas van den Dries

PROJECTNUMMER

C05062.000074

ONZE REFERENTIE

DATUM

1 maart 2019

STATUS

Concept

GECONTROLEERD DOOR

Wouter Stempfer
Adviseur ecologie en natuurwetgeving

Arcadis Nederland B.V.

Postbus 264
6800 AG Arnhem
Nederland
+31 (0)88 4261 261

www.arcadis.com